

העֲלוֹן מוֹקְדֵשׁ לְכַבוֹד יוֹם הַהִילּוּלָא שֶׁל רַבְּנֵי הַקְּדוּשׁ הָרַב יִשְׂרָאֵל אֲבוּחֲצִירָא (ה'בָּבָא סְאֵלִי") זִיע"א,
שָׁחַל בְּ-ד' בְּשַׁבָּט

כְּנִיסַת הַשָּׁבֶת 16:15

פְּרֻשַׁת הַשָּׁבוּעַ: בָּא

יְצִיאַת הַשָּׁבֶת: 17:27

עֲרַב שַׁבַּת ב' שַׁבַּט תשע"ד (3.1.14)

הַפְּטָרָה: "הַדְּבָר אֲשֶׁר" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (הזמנים לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל יַדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ"

עַל מִצְוֹת הַנְּחַת תְּפִילִין, "וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל יַדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ", מְצִינֵנוּ בְּדַבְרֵי חו"ל יְסוּד גְּדוֹל וְחָשׁוּב (שְׂרָאוּי לְלָמוּד וּלְהַפְּנִים בְּקַרְבָּנוּ): שְׁתַּכְלִית מִצְוֹת תְּפִילִין שֶׁל יָד וְשֶׁל רֹאשׁ הֵיא לְקַדֵּשׁ אֶת חַמְשַׁת הַחוּשִׁים שֶׁבְּרָא הַקַּב"ה בְּאָדָם: חוּשׁ הָרְאִיָּה, חוּשׁ הַשְּׂמִיעָה, חוּשׁ הָרִיחַ, חוּשׁ הַטַּעַם, וְחוּשׁ הַמִּישׁוּשׁ. שְׁכֵן, כָּל חַמְשַׁת הַחוּשִׁים הִלְלוּ נַפְגָּמוֹ לְצַעֲרָנוּ בַּחֲטָא עֵץ הַדַּעַת.

וְהִנֵּה, כְּאֲשֶׁר נִתְּבַוֵּן בַּחֲמַשַׁת הַחוּשִׁים, נִרְאָה כִּי יֵשׁ בְּאָדָם אַרְבַּעַת חוּשִׁים הַנִּמְצָאִים בְּרֹאשׁ: חוּשׁ הָרְאִיָּה בְּעֵינַיִם, חוּשׁ הַשְּׂמִיעָה בְּאָזְנוֹיִם, חוּשׁ הָרִיחַ בְּחוּטָם, וְחוּשׁ הַטַּעַם בְּפִה. וְאֵילוֹ הַחוּשׁ הַחֲמִישִׁי הוּא חוּשׁ הַמִּישׁוּשׁ הַנִּמְצָא בְּיָדִים.

וְלָכֵן, אוֹמְרִים חו"ל, צוֹנֵנוּ הַקַּב"ה לְהַנִּיחַ תְּפִילִין עַל הַיָּד, כְּדֵי לְקַדֵּשׁ בְּכַף אֶת חוּשׁ הַמִּישׁוּשׁ, הַנִּמְצָא בְּיָדִים, וּלְהַנִּיחַ תְּפִילִין עַל הָרֹאשׁ, כְּדֵי לְקַדֵּשׁ אֶת אַרְבַּעַת הַחוּשִׁים (=רְאִיָּה, שְׂמִיעָה, טַעַם וְרִיחַ) שֶׁמְקוּמָם בְּרֹאשׁ. לְפִי זֶה כְּתוּב בַּגְּמָרָא (מְנַחֵת לַד'), וְגַם נִפְסַק לְהַלְכָה בְּשִׁלְחַן עֲרוּךְ (או"ח ס' לב, סעיף לח), שֶׁבְּתְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אַרְבַּע בְּתֵים כְּדֵי לְהַנִּיחָם בָּהֶם אַרְבַּע פְּרָשׁוּת. (וְזֹאת, כַּנֶּגֶד אַרְבַּעַת הַחוּשִׁים רְאִיָּה שְׂמִיעָה טַעַם וְרִיחַ). וְאֵילוֹ בְּתְּפִילִין שֶׁל יָד צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת רַק בֵּית אֶחָד לְהַנִּיחַ בוֹ אַרְבַּע פְּרָשׁוּת הַפְּתוּבוֹת עַל קַלְפֵי אֶחָד כַּנֶּגֶד חוּשׁ הַמִּישׁוּשׁ.

וְהַבִּיאֹר הוּא, שֶׁאַרְבַּעַת הַחוּשִׁים שֶׁבְּרֹאשׁ הֵם חוּשִׁים נִפְרָדִים, כְּפִי שֶׁהִבְאֵנוּ: רְאִיָּה בְּעֵינַיִם, שְׂמִיעָה בְּאָזְנוֹיִם, רִיחַ בְּחוּטָם, וְטַעַם בְּפִה. וְעַל-כֵּן יֵשׁ בְּתְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ אַרְבַּעַת בְּתֵים נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה. אֲבָל חוּשׁ הַמִּישׁוּשׁ, שֶׁנִּמְצָא כִּידוּעַ רַק בְּיָדִים (בְּמָקוֹם אֶחָד), עַל-כֵּן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּתְּפִילִין שֶׁל יָד, רַק בֵּית אֶחָד.

וּכְפִי שֶׁמְבִיא הַפּוֹסֵק הַגְּדוֹל בְּעַל "מִטָּה מִשָּׁה", תְּלַמֵּיד הַמַּהְרֵשׁ"ל (סימן טו'): "וְאַחַר שְׁנַתְּעִטֶּף בְּצִיצִית יָנִיחַ תְּפִילִין... עַל הָרֹאשׁ (וְעַל) הַזְּרוּעַ, כַּנֶּגֶד חוּשׁ הַמִּישׁוּשׁ שֶׁתְּלָהּ בְּיָד, וְלָכֵן תְּפִילִין שֶׁל יָד יֵשׁ בוֹ בֵּית אֶחָד, וְעַל הָרֹאשׁ כַּנֶּגֶד הַחוּשִׁים שֶׁבְּרֹאשׁ – חוּשׁ הָרְאִיָּה, חוּשׁ הַשְּׂמִיעָה, חוּשׁ הָרִיחַ, חוּשׁ הַטַּעַם, וְכַנֶּגֶד יֵשׁ ד' בְּתֵים בְּתְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ. וְזֶה, כְּדֵי שִׁיתְּעוֹרֵר אָדָם בַּחֲמָשָׁה חוּשָׁיו, וְיִזְכּוֹר חֲסֵדֵי אֵל יִתְּבָרַךְ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, עַל-יְדֵי נְסִים וּנְפִלְאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ, שֶׁהֵם מוֹרִים עַל יְחוּדוֹ, שֶׁהוּא יָחִיד בְּעוֹלָמוֹ...".

בְּסִפּוֹר "בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל" לְהַרְהֵ"ק הַגָּאוֹן רַבֵּי לױי יִצְחָק מְאוֹז'עֲרֵנָא זצ"ל, (נִכְדוֹ שֶׁל הַרְה"ק רַבֵּי יִשְׂרָאֵל מְרוֹז'ין זִיע"א), מְצִינֵנוּ דְּבָרִים נִפְלְאִים בְּעֵנִין חַמְשַׁת הַחוּשִׁים שִׁישׁ בְּנוֹ, וְכַף הוּא כּוֹתֵב (שַׁבָּת "שׁוּבָה", פְּרֻשַׁת "הָאֲזִינוּ"): הִנֵּה, עַל הַכְּתוּב (בְּרֹאשִׁית ב', ד'): "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְּרָאָם", פִּרַשׁ רש"י: "בְּהַבְּרָאָם" – (אוֹתִיוֹת) בְּ-ה' בְּרָאָם". דְּהֵינּוּ, הַקַּב"ה בְּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּאוֹת ה', כִּיּוֹן שְׁתַּכְלִית בְּרִיאַת הָעוֹלָם הֵיא שִׁישְׁתַּמְשׁוּ יִשְׂרָאֵל בְּ-ה' (=בַּחֲמַשַׁת) הַחוּשִׁים לְשֵׁם שָׁמַיִם, בְּלִתֵּי לֵה' לְבָדוּ.

וְזֶהוּ שֶׁכְּתוּב (בְּרֹאשִׁית ב', טו'): "וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ. פִּירוּשׁ "לְעַבְדָּהּ" – אוֹתִיוֹת לְעַבּוֹד ה' (=5). כְּלוּמָר, הַקַּב"ה בְּרָא לְאָדָם ה' (=חַמְשָׁה) חוּשִׁים כְּדֵי שִׁיעֲבּוֹד בָּהֶם הָאָדָם אֶת בּוֹרְאוֹ בְּקוּם וְעִשָּׂה. וְעַל-יְדֵי זֶה נַחֲשֵׁב לְאָדָם כְּאֵילוֹ קִים אֶת כָּל רַמ"ח מִצְוֹת "עִשָּׂה". וּלְשִׁמְרָהּ" – אוֹתִיוֹת וּלְשִׁמּוֹר ה', כְּדֵי שִׁישְׁמוֹר הָאָדָם עַל ה' (=5) חוּשָׁיו, שֶׁלֹּא לְפָגוּם בָּהֶם, וְעַל-יְדֵי כֵּן נַחֲשֵׁב לְאָדָם כְּאֵילוֹ שִׁמְרָה עַל כָּל שֵׁם מִצְוֹת "לֹא תַעֲשֶׂה".

כְּפִי שֶׁהִבִּיא הַתְּרַגּוּם יוֹנָתָן, עַל הַכְּתוּב "וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ". וּפְרַשׁ הַתְּרַגּוּם יוֹנָתָן: "לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ" – לְמַהוּי פְּלַח אוֹרִיתָא וּלְמַנְטֵר פְּקוּדָהּ" (=שִׁיעֲבּוֹד הָאָדָם אֶת ה' בְּעַסְק הַתּוֹרָה, וּשְׁמוֹר מִצְוֹתֵיו). וְכֵן הִזְהַר הַקְּדוּשׁ (בְּרֹאשִׁית כו') מְפָרֵשׁ: "לְעַבְדָּהּ בְּפְקוּדֵין דְּעִשָּׂה, וּלְשִׁמְרָהּ בְּפְקוּדֵין דְּלֹא תַעֲשֶׂה"

(=לְעַבְדָּהּ בְּמִצְוֹת "עֲשֵׂה", וּלְשִׁמְרָהּ בְּמִצְוֹת "לֹא תַעֲשֶׂה").

ואולם, **בְּחֵטָא** עַץ הַדַּעַת פָּגְמוּ אָדָם וְחָוָה בְּכָל חֲמִשָּׁת הַחוּשִׁים. הִנֵּה, בְּחוּשׁ הָרְאִיָּה כָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ג', ו'): "וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֵאֲכָל וְכִי תֵאֱוָה הוּא לְעֵינַיִם". בְּחוּשׁ הַשְּׂמִיעָה, כְּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ בְּקוֹל הַנְּחֹשׁ שִׁפְתָהּ אוֹתָם. בְּחוּשׁ הָרִיחַ, כְּאֲשֶׁר הִרְיָחוּ בְּפִרְי עֵץ הַדַּעַת. בְּחוּשׁ הַמִּישׁוֹשׁ כְּפִי שִׁכְתוּב "וַתִּקַּח מִפְּרִי" – שֶׁלְקַחָהּ בְּיָדָהּ וּמִשָּׁשָׁהּ אוֹתוֹ. וּבְחוּשׁ הַטַּעַם, כְּאֲשֶׁר אָכְלָהּ "וַתֹּאכַל וַתֵּתֵן גַּם לְאִישָׁהּ עִמָּהּ וַיֹּאכְלוּ".

וְלָכֵן, לְאַחַר שִׁחְטָא אָדָם רֵאשׁוֹן, צָעַק אֵלָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְאָמַר לוֹ: "אֵיכָּהּ?" אוֹתִיּוֹת אֵיךְ ה' (=5). כְּלוּמַר, מָה עֲשִׂיתָ עִם ה' (=חֲמִשָּׁת) הַחוּשִׁים? הֲרִי פָגַמְתָּ בָהֶם עַל-יְדֵי הָאֲכִילָה מֵעֵץ הַדַּעַת הָאֲסוּר.

וַיֵּשׁ לוֹמַר, שֶׁכְּאֲשֶׁר בָּא אֲבָרָהּם אֲבִינוּ, שֶׁהָיָה הָרֵאשׁוֹן שֶׁהִתְחִיל בְּתִיקוֹן חֵטָא עַץ הַדַּעַת, וְהִקְדִּישׁ אֶת כָּל ה' (=5) חוּשָׁיו בְּלִתֵּי לֵה' לְבָדוֹ, הוֹסִיף לוֹ הַקַּב"ה אֶת הָאוֹת ה' לְשִׁמוֹ אֲבָרָם, וְנִקְרָא מֵאֵז אֲבָרָהּם – אוֹתִיּוֹת ה' בְּרֵאֵם – לְרִמּוֹז שֶׁעַל-יָדוֹ נִשְׁלְמָה תְּכֵלִית הַבְּרִיאָה לְעִבּוֹד אֶת הַקַּב"ה בְּ-ה' (=חֲמִשָּׁת) הַחוּשִׁים בְּלִתֵּי לֵה' לְבָדוֹ.

"וַיֹּאמֶר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי וְאָמַר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי" (עַל פִּי "אוֹרְהַי שֶׁל תוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְהַס פְּרִיִּדְמוֹן)

לְמַדְנוּ בְּמִדְרָשׁ: "וַיֹּאמֶר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי וְאָמַר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: וְכִי מָה רָאָה הַכְּתוּב לֹמַר פְּעַמִּים 'בְּדַמְיָךְ חַיִּי'? אֵלֶּה, אָמַר הַקַּב"ה: בְּזִכּוֹת דָם בְּרִית מִיִּלָּה וּבְזִכּוֹת דָם פְּסַח נִגְאָלוּ (יִשְׂרָאֵל) מִמִּצְרַיִם. וּבְזִכּוֹת דָם בְּרִית מִיִּלָּה וּבְזִכּוֹת דָם פְּסַח אֲתֶם עֲתִידִים לְהִיגָאֵל בְּסוֹף מַלְכוּת רְבִיעִית. לָכֵן נִאָּמַר שְׁתֵּי פְעַמִּים 'בְּדַמְיָךְ חַיִּי'".

וְצָרִיכִים אָנוּ לְדַעַת, שֶׁשְׁתֵּי הַמִּצְוֹת, קִרְבָּן הַפְּסַח וּבְרִית הַמִּיִּלָּה, הֵן שְׁתֵּי מִצְוֹת "עֲשֵׂה" הַיְחִידוֹת בְּכָל הַתּוֹרָה, שְׁעוֹנֵשׁן כְּרַת לְמִי שֶׁלֹּא מְקַיְמֵן (כְּפִי שִׁכְתוּב (בְּרֵאשִׁית י"ז, י"ד): "וְעַרְל זָכַר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת בְּשָׂרוֹ עַרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיתָהּ". וּבְקִרְבָּן פְּסַח (בְּמִדְבָר ט', י"ג): "וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר וּבִדְרֹךְ לֹא הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפְּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיתָהּ").

וְצָרִיךְ לְהַבִּין עֵנְיָן זֶה. מִדּוּעַ דּוֹקָא בְּשְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלוֹ הַעוֹנֵשׁ הוּא כְּרַת לְמִי שֶׁלֹּא מְקַיְמֵן?

וּבְפִשְׁטוּת יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁמֵּאַחַר וְהַקַּב"ה הוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּזִכּוֹת דָם פְּסַח וְדָם הַמִּיִּלָּה כְּדִי לְקַחַת אֶת יִשְׂרָאֵל לוֹ לְעַם, כְּמוֹ שִׁכְתוּב: "וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהִיִּיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים". לָכֵן, נִמְצָא, שֶׁכָּל מִי שְׁאִינוֹ מְקַיֵּם ב' מִצְוֹת אֵלוֹ, מְגַלָּה בְּכָךְ שֶׁאֵין רְצוֹנוֹ לְהִיּוֹת חֵלֶק וְנִחְלָה בְּתוֹךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּבְחָרוּ לְהִיּוֹת עִם ה', וְשֶׁנִּגְאָלוּ בְּזִכּוֹת ב' מִצְוֹת אֵלוֹ. עַל-כֵּן, מִיִּדָה כְּנֶגֶד מִיִּדָה הוּא נֶעֱנֵשׁ בְּעוֹנֵשׁ כְּרַת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק וְנִחְלָה בְּתוֹךְ כָּלֵל יִשְׂרָאֵל.

"וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תוֹרַת ה' בְּפִיךָ"

לְהִלֵּךְ סִיפּוֹר מוּפְלָא עַד מְאֹד, שֵׁישׁ בּוֹ לְלַמְדָנוּ עַל גּוֹדֵל מַעְלַת מִצְוֹת הַתְּפִילִין. הַדְּבָרִים הוֹבְאוּ עַל-יְדֵי הַנֶּכֶד שֶׁל בַּעַל הַמַּעֲשֵׂה. וְכֵן מְסַפֵּר הַנֶּכֶד: "סָבִי הִיקָר הַשְּׁתַדֵּל בְּכָל כּוּחוֹ וַיְכַלְתֵּנוּ בְּמִצְוֹת הַתְּפִילִין. בְּאוֹתוֹ זְמַן שָׁבוּ חַי סָבִי הָיוּ שְׁנוֹת מַחֲסוֹר וְרַעֲב, לְחֵם יָבֵשׁ הָיָה בְּגֵדֵר חֲלוּם אֲצִלָנוּ. יָמִים רַבִּים הָיוּ בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה נִשְׁאָרִים רַעֲבִים. וְלָכֵן בְּטַח וּבְטַח שֶׁלֹּא הָיָה בְּנִמְצָא כֶּסֶף כְּדִי לְרַכּוֹשׁ תְּפִילִין. כָּל אֵלֶּה לֹא הִפְרִיעוּ לְסָבִי בְּמִצְוֹת הַתְּפִילִין, שֶׁכֵּן, כְּאֲשֶׁר הָיָה שׁוֹמֵעַ סָבִי עַל יָלֵד בְּשִׁכּוּנָה, שְׁמוֹעֵד בְּרַת הַמִּצְוָה שֶׁלוֹ קָרַב וְהוֹלֵךְ, מִיֵּד הָיָה הוֹלֵךְ בְּעֲצָמוֹ וְעוֹבֵר מִבֵּית לְבֵית עֹבֵר הַמִּצְוָה הַנִּשְׁגְּבָה הַזֹּאת עַד שֶׁהֲצִלִּיחַ לְגִיס אֶת כָּל הַסְּכוּם הַדְּרוּשׁ לְרִכִּישַׁת תְּפִילִין. פְּעַמִּים רַבּוֹת הָיָה נִשְׁאָר לֵלֵא פְרוּטָה בְּכִיסוֹ וְלֵלֵא אֲפֻשְׁרוֹת לְכָלֵּל אֶת בֵּיתוֹ. אֵךְ סָבִי לֹא הָיָה מְתִיאֵשׁ יָמִים וְלֵילוֹת עֲשֵׂה עַד שֶׁהִשִּׁיג אֶת הַכֶּסֶף הַדְּרוּשׁ לְקִנְיַת הַתְּפִילִין. וְכֵאֲשֶׁר הָיָה לוֹ אֶת הַכֶּסֶף הַדְּרוּשׁ, הוּא בְּעֲצָמוֹ הָיָה הוֹלֵךְ וְרוֹכֵשׁ אֶת הַתְּפִילִין, וּבִיּוֹם בְּרַת הַמִּצְוָה הָיָה נוֹתֵן אֶת הַתְּפִילִין בְּמַתָּנָה לְחֵתֵן בְּרַת הַמִּצְוָה. כֵּךְ עֲשֵׂה בְּמִשְׁךָ שְׁנַיִם רַבּוֹת.

סָבִי הָאָרִיךְ יָמִים וְשְׁנַיִם עַד אוֹתָהּ שֶׁבַת מִיּוֹחַדָת, שְׁבַת נֶפֶח אֶת נִשְׁמָתוֹ הַטְּהוֹרָה וְהַתְּבַקֵּשׁ לִישִׁיבָהּ שֶׁל מַעְלָה. אָנוּ, כְּדִי לְהִיּוֹת בְּטוֹחִים שְׂאֲכָן אֵין בּוֹ נִשְׁמַת חַיִּים, שְׁמַנּוּ נוֹצָה עַל אָפוֹ כְּדִי לְרַאוֹת אִם הוּא נוֹשֵׁם, וְאֲכָן לֹא הִיָּתָה כָּל נִשְׁמָה בְּאָפוֹ. בְּמִשְׁךָ כָּל הַשְּׁבַת כָּל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה הִגִּיעוּ לְבֵיתוֹ לְרַאוֹתוֹ בְּפַעַם הָאַחֲרוֹנָה וְלִקְרוֹא תְּהִלָּים, כְּשֶׁהֵם מְתִינִים לְצֵאת הַשְּׁבַת כְּדִי לְקוֹבְרוֹ. וְהִנֵּה, לְהַפְתָּעָתָנוּ הַרְבֵּה, בְּטָרֵם יִצְאָה הַשְּׁבַת קָם סָבִי הִיקָר עַל רַגְלָיו כְּבַחֲיֵי חַיּוֹתוֹ! בְּאוֹתָם רַגְעִים נִבְהַלְנוּ מְאֹד, אֵךְ גַּם שְׁמַחְנוּ כְּאֶחָד. סָבִי הִבִּיט עָלֵינוּ וְאָמַר: 'אֲכָן הִיִּיתִי כְּכָר שֵׁם', וְהַצְּבִיעַ לְמַעְלָה. הוּא סָרַק בְּעֵינָיו אֶת מִבְּטָנוֹ, וְהוֹסִיף: 'דַּעוּ לְכֶם, בְּזִכּוֹת מִסִּירוֹת נִפְשֵׁי עַל מִצְוֹת הַתְּפִילִין, בְּזִכּוֹת שְׁפִיתַתִּי אֶת רַגְלֵי לְאֲסוֹף תְּרוּמוֹת לְקִנְיַת הַתְּפִילִין, פְּסָקוּ לִי בְּשִׁמִּים וְהָאָרִיכוּ אֶת יָמֵי בְּשִׁלֵּשׁ עֲשָׂרָה שְׁנַיִם נוֹסְפוֹת! מִיִּדָה כְּנֶגֶד מִיִּדָה עֹבֵר חֵתֵן בְּרַת הַמִּצְוָה הַמְּנִיחַ תְּפִילִין בְּגִיל שִׁלֵּשׁ עֲשָׂרָה'. הֵינּוּ הַמוּמִים לְמִשְׁמַע אוֹזְנֵינוּ, אֵךְ מְאוּשְׁרִים מְאֹד מִהָעוֹבְדָה שְׁסָבִי חוֹר לְתַחֲיָהּ. וְהוּמוּפְלָא בְּכָל הַסִּיפּוֹר הוּא, שֶׁבְּדִיוֹק לְאַחַר שִׁלֵּשׁ עֲשָׂרָה שְׁנַיִם לְאַחַר אוֹתוֹ הַיּוֹם הַתְּבַקֵּשׁ סָבִי לְבֵית עוֹלָמוֹ וְעַלֵּה הַשְּׁמִימָה. שְׁבַת שְׁלוֹם לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל! נָא לְשָׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!

העֵלוֹן מוֹקְדֵשׁ לְכַבוֹד יוֹם הַהִילּוּלָא שֶׁל רַבֵּנוּ הַקְדוֹשׁ הָרַב יִשְׂרָאֵל אֲבוּחֲצִירָא (ה'בָּבָא סְאֵלִי") זִיע"א,
שָׁחַל בְּ-ד' בִּשְׁבַט

כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת 16:15

פְּרֵשֶׁת הַשַּׁבּוּעַ: בֹּא

יְצִיאַת הַשַּׁבָּת: 17:27

עֶרֶב שַׁבַּת ב' שֶׁבֶט תשע"ד (3.1.14)

הַפְּטָרָה: "הַדְּבָר אֲשֶׁר" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (הזמנים לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"וְהָיָה לְאוֹת עַל יְדֻכָּה וּלְטוֹטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ" (על פי "אורח של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

עַל הַכְּתוּב, "וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאֲזֵנֵי בְנֵךְ וּבֵן בְּנֵךְ...". אוֹמְרִים חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל: בְּשָׁנֵי מְקוֹמוֹת בְּתוֹרָה מְצִינוּ אֶת הַמְּלָאָה "וּלְמַעַן". בְּתַחֲלִיל פְּרֵשֶׁת "בֹּא" נֹאמַר: "וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאֲזֵנֵי בְנֵךְ וּבֵן בְּנֵךְ...". וּבַפְּרֵשֶׁת "עֵקֶב" נֹאמַר: "וּלְמַעַן תִּאֲרִיכוּ יָמִים עַל הָאָדָמָה" (דברים י"א, ט). וְזֹאת פְּדֵי לֹמֵר לָנוּ, שֶׁכָּל הַמְּטַפֵּל כְּרֵאוּי בְּחִינוּךְ בְּנֵי וּבְנֵי בְנֵי – זוֹכֵה לְאֲרִיכוֹת יָמִים עַל הָאָדָמָה שֶׁהִבְטִיחַ ה' לְעַמּוֹ.

בְּעֵינֵינוּ זֶה שֶׁל חִינוּךְ הַבְּנִים, כְּתַב הַרַמ"א (או"ח סי' רכ"ה ס"ב): "מִי שֶׁנֶּעְשָׂה בְּנוֹ בְּרַ מְצוּהָ, יִבְרַךְ: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁפִּטְרָנִי מַעֲנִשׁוּ שֶׁל זֶה'. וְטוֹב לְבָרֵךְ בְּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת". (כְּלוּמַר, הָאֵב מְבָרֵךְ: "בְּרוּךְ שֶׁפִּטְרָנִי מַעֲנִשׁוּ שֶׁל זֶה", בְּלִי לְהַזְכִּיר "ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם").

מְקוֹר בְּרַכָּה זֶה הוּא מֵהַכְּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (בראשית רבה ג' יד): "אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: צָרִיךְ אָדָם לְטַפֵּל בְּבָנוּ עַד יג' (=13) שָׁנָה. מִכָּאֵן וְאֵילֶךְ צָרִיךְ שִׂיאֵמֵר 'בְּרוּךְ שֶׁפִּטְרָנִי מַעֲנִשׁוּ שֶׁל זֶה'. אֲמַנֵּם מָה שֶׁכְּתַב הַרַמ"א, שֶׁטוֹב לְבָרֵךְ בְּלִי שֵׁם וּמַלְכוּת, הוּא בְּגִלְלֵי שֶׁלֹּא נִזְכְּרָה בְּרַכָּה זֶה בְּגִמְרָא, וְעַל-כֵּן בְּאֵמַת רֵאוּי לְבָרֵךְ "בְּרוּךְ שֶׁפִּטְרָנִי מַעֲנִשׁוּ שֶׁל זֶה" בְּלִי שֵׁם וּמַלְכוּת. (מִן הָרֵאוּי לְצִיּוֹן, שֶׁהַגֵּר"א חוֹלֵק עַל הַרַמ"א, וְסוֹבֵר שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ בְּשֵׁם וּמַלְכוּת).

וְצָרִיכִים אָנוּ לְהַבִּין עֵנִינוּ זֶה: עַל מָה בְּדִיוֹק מְבָרֵךְ הָאֵב "בְּרוּךְ שֶׁפִּטְרָנִי מַעֲנִשׁוּ שֶׁל זֶה"? עַל אִיזֵה עֲנִשׁ מְדוּבָר כָּאֵן? הַרַמ"א, בְּבִאָרוֹ בְּרַכָּה זֶה, כּוֹתֵב (סי' רכ"ה ס"ק ה'): "עַד עֶכְשָׁיו (=עַד גִּיל בְּרַ מְצוּהָ) נֶעְנַשׁ הָאֵב כְּשֶׁחֲטָא הֵבֵן, בְּשִׁבִיל שֶׁלֹּא חָנְכוּ (בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת)".

כּוֹנֵת הַרַמ"א הִיא, שֶׁבְּרַכָּה זֶה נִתְקַנָּה עַל-כֵּף שֶׁהָאֵב נִפְטָר מִחֻבַּת הַחִינוּךְ, שֶׁהִיָּתָה מוּטְלָת עָלָיו עַד עַתָּה. לְכֵן, נִמְצָא שֶׁעַד עֶכְשָׁיו (=עַד גִּיל בְּרַ מְצוּהָ), אִם הֵבֵן הָיָה חוֹטָא, הִיָּתָה אַחֲרֵיכֵן הַחֲטָא מוּטְלָת עַל הָאֵב, שֶׁהוּא מְחַנְכוֹ, וְהָיָה הָאֵב נֶעְנַשׁ עַל עֲוֹנוֹת בְּנוֹ. אוֹלָם, עַתָּה, בְּהִגִּיעַ הֵבֵן לְגִיל בְּרַ מְצוּהָ, הָאֵב נֶעְשָׂה פְּטוּר מִחֻבַּת הַחִינוּךְ, וְעַל זֶה הוּא מְבָרֵךְ: "בְּרוּךְ שֶׁפִּטְרָנִי מַעֲנִשׁוּ שֶׁל זֶה" – כִּי מַעַתָּה הוּא לֹא נֶעְנַשׁ עוֹד עַל עֲוֹנוֹת בְּנוֹ.

לְפִי זֶה, חֲדַשׁ הַ"פְּרִי מְגִדִים" (או"ח סי' רכ"ה א"א ס"ה), שֶׁהָאֵשָׁה אֵינָה מְבָרַכַת "בְּרוּךְ שֶׁפִּטְרָנִי מַעֲנִשׁוּ שֶׁל זֶה" עַל בְּנָהּ, מֵאַחַר וְחַז"ל לֹא הִטִּילוּ עָלֶיהָ חוֹבָה לְחַנְךָ אֶת בְּנֵיהָ, כִּי אִם עַל הָאֵב.

וְהֵנָּה, יֵשׁ לְתַמוּהָ עַל עֵנִינוּ זֶה הַפְּלֵא וְפְלֵא. שֶׁפֵּן, אֵיךְ יִתְכַן לְבָרֵךְ וְלַהוֹדוֹת לָהּ, שֶׁמַּעַתָּה וְאֵילֶךְ יְחוּל הָעֲנִשׁ שֶׁל עֲוֹנוֹת הֵבֵן עַל רֵאוּשׁוֹ (=שֶׁל הֵבֵן). הָרִי כָּל רְצוֹנוֹ וְתִשׁוּקָתוֹ שֶׁל הָאֵב הִיא שֶׁבְּנוֹ יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה וּבְעִבּוּדַת ה' כְּרֵאוּי, וְאֵיךְ יִתְנַחֵם הָאֵב בְּכֵף שֶׁמַּעַתָּה וְאֵילֶךְ, כְּשֶׁיִּחְטָא הֵבֵן, לֹא הוּא יַעֲנִשׁ, אֶלָּא בְּנוֹ?

אוֹמֵר עַל-כֵּף הַרַה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן: נִרְאֶה, לְעֵנִיּוֹת דַּעַתִּי, לְבִאָר עֵנִינוּ זֶה עַל-פִּי מָה שֶׁאֲמָרוּ חַז"ל, שֶׁאִם הָאֵב לֹא מְחַנֵּךְ אֶת בְּנֵי עַל-פִּי הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת, לֹא רַק שֶׁהָאֵב נֶעְנַשׁ עַל כָּל מָה שֶׁחֲטָאוּ בְּנֵי בְּהִיוֹתָם קְטָנִים (לְפָנֵי בְּרַ מְצוּהָ), אֶלָּא מְקַבֵּל הוּא גַם עֲנִשׁ עַל כָּל מָה שֶׁעֲתִידִים בְּנֵי לְחַטָּא חֲלִילָה כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, שֶׁהָרִי הוּא זֶה שֶׁגָּרַם לְבָנָיו שִׁיחְטָאוּ, כְּאֲשֶׁר לֹא חָנַךְ אוֹתָם עַל דְּרֶךְ הַתּוֹרָה וְהִירָאָה.

וּכְפִי שֶׁפִּרְשׁ הַ"תְּפָאֶרֶת שְׁלֵמָה" אֶת הַכְּתוּב בַּפְּרֵשֶׁת "וַיִּגַּשׁ" (בראשית מד', לב): "כִּי עֲבַדְךָ עָרַב אֶת הַנֶּעַר מֵעַם אֲבִי לֹאמֹר אִם לֹא אֲבִיאָנוּ אֵלֶיךָ וְחֲטָאֵתִי לְאֲבִי כָּל הַיָּמִים". דְּהִינוּ, אִישׁ יִשְׂרָאֵל אוֹמֵר לְאֲבִיו שֶׁבְּשָׂמִים: "כִּי עֲבַדְךָ עָרַב אֶת הַנֶּעַר" – עֲבַדְךָ נֶעְשָׂה עָרַב "אֶת הַנֶּעַר" (=אֶת בְּנוֹ), לְחַנְךָ אוֹתוֹ לְעִבּוּדַת ה'. שֶׁהָרִי, "אִם לֹא אֲבִיאָנוּ אֵלֶיךָ" – אִם לֹא אֶקְרַבוּ לְעִבּוּדְךָ, כִּי אֲזוֹ "וְחֲטָאֵתִי לְאֲבִי כָּל הַיָּמִים" – אֲחֲטָא לְאֲבִי שֶׁבְּשָׂמִים "כָּל הַיָּמִים". כְּלוּמַר, כָּל חֲטָא שֶׁיַּעֲשֶׂה הֵבֵן "כָּל הַיָּמִים" (=כָּל יְמָיו) יְהִיָּה עָלָיו (=עַל רֵאוּשׁ הָאֵב), מִכִּיּוֹן שֶׁהִתְרַשַׁל בְּחִינוּכּוֹ.

וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, שֶׁהַ"מְגַן אֲבָרְהָם" מְבִיא פִירוּשׁ אַחַר עַל עֵנִינוּ זֶה, בְּשֵׁם הַ"לְבוּשׁ", עַל-פִּי מָה שֶׁאֲמָרוּ חַז"ל, שֶׁהִלְדִּים הֵם הָעָרְבִים לְקַבֵּל אֶת הָעֲנִשׁ, עַל מָה שֶׁחֲטָאוּ אֲבוֹתֵיהֶם. כְּפִי שֶׁכְּתַב הַרַמְב"ם (תשובה פ"ו ה"א): "יֵשׁ

חטא... שנפרעים ממנו(=מהאדם) על **חטאו** בעולם הזה בגופו או בממונו או **בבניו הקטנים**. (פיון) שבניו של אדם הקטנים, שאין בהם דעת, ולא הגיעו לכלל מצות – כקנינו הם..."

ולכן, כאשר מגיע הבן לגיל **בר מצוה**, ומתחייב בכל המצות, נעשה הבן אחראי לעצמו, ושוב אינו נענש על **עונות** אביו. ועל-כך שעתה הגיע בנו למצות, וכבר אין הוא ערב לקבל ענש על **עונותיו**(=של האב), מברך האב: "ברוך שפטרני מענשו של זה". כלומר, מודה האב לה', על-כך שעתה פטור בנו מלקבל את הענש על **חטאיו** שלו(=של האב).

אמנם דברי ה"לבוש" עדין צריכים באור. שהרי, אם האב מברך על-כך שהבן שוב לא יענש על **העונות** שלו(=של האב), אם כך צריך האב לברך: "ברוך שפטר את בני מעונשי שלי". והרי האב מברך להיפך "ברוך שפטרני מענשו של זה".

ומתרצים חז"ל ענין זה ("מחצית השקל", "שערי אפרים"), על-פי הפתוב בגמרא (שבת קמ"ט): "כל (מי) שחברו נענש על-ידו(=בגללו) – אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא". ולכן נמצא, שאם, חלילה, היה נענש הבן על **עונות** האב, גם האב היה נענש, שהרי חברו/בנו נענש בגללו. ועל-כן מברך האב: "ברוך שפטרני מענשו של זה" – שמעתה לא יענש בני על **עונותי**, וממילא גם אני לא אענש.

מן הראוי לציין, שפרוש זה מפורש בדברי ה"אור החיים" (פרשת משפטים): "ותמצא שהצדיקים, כשהיו בניהם מגיעים לכלל שנים שאינם נלפדים בעון אביהם (גיל **בר מצוה**), היו שמחים (הצדיקים) ואומרים: 'ברוך המקום שפטרם מענש זה'. הרי פי **יעניש** ה' לגורם (ה)ענש..."(=הקב"ה **מעניש** אדם שגרים שחברו יענש בגללו). "החדש הזה לכם ראש חדשים" (יב' ב')

על הפסוק, "החדש הזה לכם ראש חדשים", אומרים המפרשים, שבשלישה דברים התקשה משה רבנו, והראה לו הקב"ה באצבעו: על מולד החדש, על המנורה, ועל מחצית השקל.

על מולד החדש פרש רש"י: "החדש הזה – הראהו(=הקב"ה למשה) לבנה בחידושה, ואמר לו (ש)כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חדש...נתקשה משה על מולד הלבנה...והראה לו (הקב"ה) באצבע את הלבנה ברקיע, ואמר לו: כזה ראה וקדש".

ובמנורה, כתוב במדרש (במדבר רבה טו, ד), "שנתקשה משה במעשה המנורה יותר מכל כלי המשכן, עד שהראהו הקב"ה באצבע".

ובמחצית השקל, מובא במדרש תנחומא (ילקוט פרשת כי תשא): "בשעה שאמר הקב"ה למשה ונתנו איש כפר נפשו לה...מחצית השקל, אמר משה: מי יוכל לתן כפר נפשו?...אמר רבי מאיר: נטל הקב"ה כמין מטבע של **אש** מתחת כסא הכבוד, והראה לו, למשה, ואמר לו: כזה יתנו". ויש לומר, שבשלישה דברים אלו, שבהם נתקשה משה, רמוז שמו: **מנורה שקלים החדש** – ראשי תיבות **משה**, וסופי תיבות **משה**.

"מה העבודה הזאת לכם..."

פעם שאל רבי יהודה צדקה זצ"ל את אורחו, שהיה רב שכונה נשוא-פנים: "האם אתה ישן היטב בלילה?" הנהן האורח במבוכה. "ואתה אוכל היטב?" המשיך הגר"י צדקה לשאול. הרב האורח התמלא השתאות, שהרי הוא מתארח בביתו של הגר"י צדקה לעתים קרובות, ובהחלט לא היה רגיל לנוסח כזה של שאלות. אולם, חשב הוא שאם ישיב לרב יהודה צדקה, שהוא אוכל כדבעי, יניח לו הרב.

אולם הרב לא הרפה ממנו, ושאל: "כאבי ראש? האם אתה מתיסר בכאבי ראש ובמועקות פנימית?" המשיך לשאול. הרב האורח לא היה יכול עוד לעצור ברוחו, ושאל: "רבי ומורי, מדוע דואג לי ראש הישיבה כל-כך? האם פני רעים? האם אני נשמע לא טוב?"

"לא, חלילה", ענה לו הגר"י צדקה. "אבל אני ציפיתי ממך שתרגיש לא כל-כך טוב, וששנתך תהא נודדת, ואוכל לא יבוא לפיד, וראשך יהי סחרחר עליך". ומדוע שאל האורח את הרב?

המשיך וענה לו רבי יהודה צדקה: "כי כך אני הייתי מרגיש אם בשכונתי באזור רבנותי היה הולך ונבנה בית-ספר מעורב..."

שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגליון!

העֲלוֹן מוֹקְדֵשׁ לְכַבוֹד יוֹם הַהִילּוּלָא שֶׁל רַבְנּוּ הַקְדוֹשׁ הָרַב יִשְׂרָאֵל אַבּוּחֶצִירָא (ה'בָּבָא סְאֵלִי") זִיע"א,
שְׁחַל בְּ-ד' בְּשַׁבָּט

כְּנִיסַת הַשָּׁבֶת 16:15

©

פְּרֵשֶׁת הַשָּׁבוּעַ: בֹּא

יְצִיאַת הַשָּׁבֶת: 17:27

עֵרַב שַׁבַּת ב' שַׁבַּט תשע"ד (3.1.14)

הַפְּטָרָה: "הַדְּבָר אֲשֶׁר" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net) (הזמנים לפי העיר חיפה)

"בְּנֵי צִיּוֹן"

מַעֲשָׂה – מַח שְׁלִיט עַל הַלֵּב

כְּתוּב בְּפָרְקֵי אֲבוֹת (ב, ט): "חַמְשָׁה תְּלֻמִּידִים הָיוּ לוֹ, לְרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי... אָמַר לָהֶם: צְאוּ וּרְאוּ אִיזוּהֵי דְרֹךְ יִשְׂרָאֵל (=מִהֵי הַמִּידָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר) שְׂיִדְבֵק בָּהּ הָאָדָם... רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: לֵב טוֹב. אָמַר לָהֶם (רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי): רוֹאֵה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֶלְעָזָר בֶּן עֶרְךָ מְדַבְּרִיכֶם...". וּפְרַשׁ רַבְנּוּ עוֹבְדֵייה מְבַרְשָׁנוּרָא: "לְפִי שֶׁהֵלֵב הוּא הַמְּנִיעַ לְכָל שְׂאֵר הַכּוֹחוֹת, וְהוּא הַמְּקוֹר שֶׁמִּמֶּנּוּ נּוֹבְעוֹת כָּל הַפְּעוּלוֹת (=הַמִּידוֹת)".

וּמֵאֲחֵר וְהֵלֵב הוּא שֶׁרֶשׁ כָּל הַמִּידוֹת, לְכֵן תְּכֻלִּית הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה הִיא לְהַשְׁלִיט אֶת הַנְּשֻׁמָּה שֶׁבַמַּח עַל הַלֵּב, הַמְּפַעִיל אֶת אֵיבְרֵי הַגּוּף לְעִשׂוֹת מַעֲשָׂה. כְּפִי שְׂאוּמֵר הָאֵר"י הַקְדוֹשׁ (שַׁעַר הַכְּנוּת, דְּרוֹשׁ א' לְפָסוּחַ), שְׁתְּכֻלִּית עֲבוֹדַת הָאָדָם הִיא לְהַגִּיעַ לְמַדְרַגַּת "מַח שְׁלִיט עַל לֵב". שְׁהַרִי, הַמַּח הוּא מְשַׁכֵּן הַנְּשֻׁמָּה הַקְדוּשָׁה וְשֶׁרֶשׁ הַמַּחֲשָׁבָה וְהַדַּעַת, וְשֵׁם אֵין שׁוּם תְּשׁוּקָה וְתַאֲוָה לְדַבְּרִים הַגְּשָׁמִיִּים.

וְעוֹד כְּתוּב בְּסַפְרֵים הַקְדוּשִׁים, שְׁעֵיקָר תְּפָקִיד הַמַּח שֶׁהוּא מְשַׁכֵּן הַנְּשֻׁמָּה, לְלַמֵּד וְלְהַשְׁכִּיל, וְהוּא אֵף מְזַהֵר אֶת הָאָדָם לְהִתְרַחֵק מִן הָרַע וְלְהִתְקַרֵּב לְטוֹב. לְעוֹמַת זֹאת, הַלֵּב, שֶׁהוּא שֶׁרֶשׁ הַמַּעֲשָׂה, נוֹטָה יוֹתֵר לְרַע, לְתַאֲוֹת וְלַחֲמַרְנִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. לְכֵן, כְּאָמוּר, תְּפָקִיד הָאָדָם הוּא "לְהַמְלִיךְ" אֶת הַמַּח עַל הַלֵּב, כְּדֵי שְׂיִוְכַל הָאָדָם לְשַׁלֹּט וְלְהַכְנִיעַ אֶת תַּאֲוֹת לְבוֹ, וְלֹא יְבוֹא לְיַדֵּי חַטָּא, חֲלִילָה.

(וַיֵּשׁ לְתַת בְּזֶה רַמְזוֹ וְסִמְנוֹ, שֶׁבְּכָל מַעֲשָׂה שֶׁהָאָדָם רוֹצֵה לְעִשׂוֹת הוּא צָרִיךְ לְזַכּוֹר תְּמִיד אֶת רֹאשֵׁי הַתִּיבוֹת שֶׁל "מַעֲשָׂה" – מַח שְׁלִיט עַל הַלֵּב).

עַנְיָן זֶה נוֹתֵן לָנוּ מוֹשָׁג חָדָשׁ עַל תְּכֻלִּית מִצּוֹת הַנְּחַת תְּפִילִין שֶׁל יָד כְּנֶגֶד הַלֵּב, וְתְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ כְּנֶגֶד הַמַּח. שְׁכֵן, מִה שֶׁמְּנִיחִים תְּפִילִין שֶׁל יָד כְּנֶגֶד הַלֵּב הוּא לְקַדֵּשׁ וְלְזַכֵּף אֶת הַלֵּב, שְׁהַרִי "יִצֵּר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעִרְיוֹ". וְכָל זֹאת, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה הַלֵּב מוֹכֵן לְקַבֵּל אֶת אֹרֶךְ הַקְדוּשָׁה מִהַנְּשֻׁמָּה שֶׁבַמַּח.

וְאַחֵר-כֵּן, כְּאֲשֶׁר אָנוּ מְנִיחִים תְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ כְּנֶגֶד הַמַּח, הַנְּחָה, עַל-יַדֵּי כֶּךָ אָנוּ מוֹסִיפִים לְנְשֻׁמָּה שֶׁבַמַּח כֶּךָ וְאוֹר, לְהַשְׁפִּיעַ קְדוּשָׁה עַל הַלֵּב, בְּבַחֲנִית "מַח שְׁלִיט עַל הַלֵּב".

וּמִה נִפְלְאִים הֵם דְּבָרֵי ה'חֲתָם סוּפֵר", שֶׁכְּתוּב כּוֹנֵה נִפְלְאָה בְּהַנְּחַת תְּפִילִין שֶׁל יָד וְתְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ, וְזוּהֵי לְשׁוֹן קוֹדֵשׁ: "יֵשׁ לוֹמֵר עַל דְּרֹךְ מְשָׁל (עַל) בְּנֵי מְדִינָה, שֶׁרְצוּ לְהַמְלִיךְ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ. אָמַר לָהֶם (הַמְּלִיךְ): בְּתַחֲלִילָה אֶסְרוּ בְּאִזְיָקִים אֶת פְּלוּגֵי, הַמְּעַרְעֵר עַל הַמְּלָכוֹת, וְאַחֵר-כֵּן תְּמַלְכוּנִי עֲלֵיכֶם...עַל-כֵּן, טָרַם שְׂיַנִּיחַ תְּפִילִין עֲטָרָה עַל הַמַּח לְהַקְדִּישׁוּ קֹדֶשׁ קוֹדְשִׁים, צָרִיךְ תַּחֲלִילָה לְאַסּוֹר בְּאִזְיָקִים אֶת הַמְּעַרְעֵר עַל הַמְּלָכוֹה, דְּהִינּוּ הַלֵּב. וְ(לְכֵן) צָרִיךְ לְהַנִּיחַ תְּפִילִין נֶגֶד לְבוֹ, שְׂיִהְיֶה קָשׁוּר וְאַסּוֹר בְּאִזְיָקֵי קְדוּשָׁה, וְאַחֵר-כֵּן גּוֹמֵר הַמַּצְוָה וּמְנִיחַ (תְּפִילִין) שֶׁל רֹאשׁ עַל הַמַּח".

דְּהִינּוּ, אָמַר ה'חֲתָם סוּפֵר", שְׁקוֹדֵם צָרִיךְ לְהַכְנִיעַ אֶת תַּאֲוֹת הַלֵּב, הַמְּעַרְעֵר "עַל הַמְּלָכוֹת", וְעַל-כֵּן אָנוּ כּוֹרְכִים שְׁבַע כְּרִיכוֹת עַל יָד שְׁמַאֲל, כְּדֵי לְאַסּוֹר וְלְהַכְנִיעַ אֶת יִצֵּר הָרַע, (שְׂיֵשׁ לוֹ כִּידוּעַ שְׁבַע שְׁמוֹת). וְרַק אַחֵר-כֵּן אָנוּ מְנִיחִים תְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ עַל הַמַּח, לְקַדֵּשׁ אֶת הַמַּח. (עַל פִּי "אוֹרֶה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

"וְכָל בְּכוֹר אָדָם בְּבִנְיָן תְּפָדָה" (עַל פִּי "אוֹרֶה שֶׁל תּוֹרָה" לְהַרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

עַל מִצְוֹת פְּדִיּוֹן הַבֵּן הַפְּתוּבָה בְּפְרֵשֶׁתָנוּ (יג, יג): "וְכָל בְּכוֹר אָדָם בְּבִנְיָן תְּפָדָה", כּוֹתֵב הַרְמַב"ם (הַלְכוֹת בִּיכוּרִים פ"א ה"א): "מִצְוֹת עֲשֵׂה עַל כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל לְפָדוֹת אֶת בְּנוֹ, שֶׁהוּא בְּכוֹר לְאִמּוֹ הַיִּשְׂרָאֵלִית, שְׁנֶאמַר: 'פֶּטֶר רָחֵם לִי...".

וְאִם כֵּן, וְצָרִיכִים אָנוּ לְהַבִּין אֶת עִמְק מִצְוֹת פְּדִיּוֹן הַבֵּן: מַדּוּעַ צָרִיכִים לְפָדוֹת אֶת בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל?

נִקְדֵּים לְהַבִּיא מֵאֲמֵר מוֹפְלָא בְּזֶהֵר הַקְדוֹשׁ עַל מִצְוֹת פְּדִיּוֹן הַבֵּן, הַמְּבָאֵר, שֶׁמִּלְאָךְ הַחַיִּים וּמִלְאָךְ הַמּוֹת נֶאֱבָקִים עַל חַיֵּי הַבֵּן הַבְּכוֹר – לְחַיִּים וְלַמּוֹת. אוּלַּם, כְּאֲשֶׁר מְקִימִים יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְוֹת פְּדִיּוֹן הַבֵּן, גּוֹבֵר מִלְאָךְ הַחַיִּים עַל מִלְאָךְ

הַמּוֹת, וְהַבְּכוֹר יוֹצֵא מִמוֹת לְחַיִּים. וּכְפִי דְבַרֵי הַזֹּהַר הַקְּדוֹשׁ (הַקְּדָמָה יד' מִתּוֹרָגִים): "מִצְוָה שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה (לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל), לַעֲשׂוֹת פְּדִיּוֹן לְבִנּוֹ, לְקוֹשְׁרוֹ בַּחַיִּים. (שְׁכָן)... שְׁנֵי מִמוֹנִים הֵם (עַל הַבֵּן הַבְּכוֹר) – אֶחָד (מִלְאָךְ) שֶׁל חַיִּים, וְאֶחָד (מִלְאָךְ) שֶׁל מוֹת... וְכַאֲשֶׁר יִפְדֶּה הָאָדָם אֶת בְּנּוֹ, מִיַּד אֹתוֹ מִמוֹנָה שֶׁל מוֹת... לֹא יָכוֹל (מִלְאָךְ הַמּוֹת) לְשַׁלֹּט עָלָיו... וְלָכֵן, בְּאוֹתוֹ פְּדִיּוֹן מִתְקִים זֶה שֶׁל (הַ)חַיִּים, וְנִחַלֵּשׁ אֹתוֹ (מִלְאָךְ מִמוֹנָה) שֶׁל מוֹת. (וְלָכֵן צָרִיךְ לְדַעַת), (שׁ)בְּפְדִיּוֹן זֶה הוּא קוֹנֶה לוֹ חַיִּים... וְאוֹתוֹ צָד רָע (=מִלְאָךְ הַמּוֹת) עוֹזֵב אֹתוֹ, וְלֹא נֶאֱחָז בּוֹ".

וְצָרִיכִים אָנוּ בִּיאֹוֹר עַל דְּבַרֵי הַזֹּהַר הַקְּדוֹשׁ. שְׁכָן, מָה חֲטָאוּ וּמָה פָּשְׁעוּ שֶׁל הַבֵּן הַבְּכוֹר, שְׂדוּקָא עָלָיו נֶאֱבָקִים מִלְאָךְ הַחַיִּים וּמִלְאָךְ הַמּוֹת, אִם לְחַיִּים אוֹ חֲלִילָה לְמוֹת, וְחַיִּיבִים לְפָדוֹת אֶת הַבֵּן הַבְּכוֹר כְּדֵי לְהוֹצִיאָו לְחַיִּים? כְּדֵי לְהַבִּין זֹאת צָרִיךְ לְדַעַת, שְׁכַאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל קָבְלוּ אֶת הַתּוֹרָה עַל הָרִ סִינִי, לֹא שֶׁלֵּט עֲלֵיהֶם מִלְאָךְ הַמּוֹת, וְיִשְׂרָאֵל הָיוּ אֲמוּרִים לְחַיִּים לְנֶצַח. אוּלַּם, לְאַחַר שֶׁחֲטָאוּ הָעָם בְּעֶגְלַת חוֹר מִלְאָךְ הַמּוֹת לְמִקּוּמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּגִמְרָא (עַבּוּדָה זֹרָה ה'): "רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: לֹא קָבְלוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה, אֲלָא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִלְאָךְ הַמּוֹת שׁוֹלֵט בְּהֵן, שְׁנֶאֱמַר (תְּהִילִים פֶּב', ו'): 'אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אֲתֶם, וּבְנֵי עֲלִיּוֹן כָּלְכֶם', (אֲבָל אֲתֶם) חִבְּלַתֶם מְעַשִּׂיכֶם (=נִכְשַׁלְתֶם בַּחֲטָא הַעֲגָל), (וְלָכֵן) 'אֲכֹן כְּאָדָם תִּמּוֹתוּן'".

מִבּוֹאֵר מִכָּאן, שֶׁלּוֹלָא חֲטָא הַעֲגָל, הֵיטָה מִתְבַּטְּלַת גְּזֵירַת הַמִּיתָה עַל יִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל כְּמִלְאָכִים, שְׂאִין מִלְאָךְ הַמּוֹת שׁוֹלֵט בְּהֶם. אוּלַּם, בְּגִלְגַּל שְׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָה, חוֹר מִלְאָךְ הַמּוֹת לְמִקּוּמוֹ. וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף אֶת הַפְּתוּב עַל לוחות הַבְּרִית בְּמִדְרַשׁ שְׁמוֹת רַבָּה (לב', א'): "וְהַמִּכְתָּב מִכְּתַב אֱלֹקִים הוּא, חֲרוּת עַל הַלְחַת'. מָהוּ 'חֲרוּת'?... ר' נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: חֲרוּת (=חֲפֵשׁ) מִמִּלְאָךְ הַמּוֹת'".

מִעֲתָה מִבּוֹאֵר הֵיטֵב הַקְּטְרוּג הַגְּדוֹל שֶׁל מִלְאָךְ הַמּוֹת, הַרּוֹדֵף דּוֹקָא אַחַר בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל וְרוֹצֵה לְהַמִּיתוֹ. שְׁכָן, הַבְּכוֹרִים, כְּאֲמוּר, הַתְּקַדְּשׁוּ עַל-יְדֵי ה' יִתְבַּרַךְ, כְּפִי שֶׁכְּתוּב: "הַקְּדָשְׁתִּי לִי כָּל בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל", וְהָיוּ הֵם בְּבַחֲיִנַת כְּהֻנָּה. לָכֵן הָיָה עֲלֵיהֶם לְמַנוּעַ אֶת הָעָם מְעַשִּׂית הַעֲגָל. וְאִם הָיוּ עוֹשִׂים כֵּן, עַל-יְדֵי כֵּן הֵיטָה מִתְבַּטְּלַת גְּזֵירַת הַמּוֹת וְעוֹבְרַת מִן הָעוֹלָם. אוּלַּם, מֵאַחַר וְהַבְּכוֹרִים לֹא עָשׂוּ כֵּן, וְלֹא מָנְעוּ מִיִּשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת אֶת הַעֲגָל, חוֹר מִלְאָךְ הַמּוֹת לְמִקּוּמוֹ, וְחֲזָרָה הַמִּיתָה לְעוֹלָם. וְעַל-כֵּן פּוֹעֵס מִלְאָךְ הַמּוֹת עַל הַבְּכוֹרִים, וּמְבַקֵּשׁ לְהַמִּיתֶם – מִכִּיּוֹן שֶׁחֲזוּרוּ אוֹתוֹ לְתַפְקִידוֹ – לְהַמִּית כָּל בָּשָׂר. הַסִּיפּוֹר לְכַבוֹד יוֹם הַהִילּוּלָא שֶׁל רַבְּנּוֹ הַקְּדוֹשׁ הֵרֵב יִשְׂרָאֵל אֲבוּחֲצִירָא זִיע"א, שְׁחַל בְּ-ד' בְּשַׁבָּט)

יְדוּעַ, שְׁכּוּחוֹ הָעֲצוּם שֶׁל ה"בְּבֵא סְאֵלִי" זִיע"א, הֵיטָה בְּתַפְלִיתוֹ, שֶׁבְּקַעָה אֶת כָּל הַמְּחִיצוֹת, וְהַעֲפִילָה עַד לְכַסַּא הַכְּבוֹד, וְלֹא הֵיטָה תַּפְּלִיָּה שְׁחֲזָרָה רִיקָם. וְכוּן, הוּא הָיָה מְסוּגָל לְרֵאוֹת לְמַרְחָק. פֶּעַם שָׂאֵל אוֹתוֹ אֶחָד מִגְּדוּלֵי הַדּוֹר: בְּמָה זָכָה כְּבוֹדוֹ לְכַח בְּתַפְּלוּתוֹ, שְׁמַתְקַבְּלוֹת מִיַּד? וְאָמַר לוֹ ה"בְּבֵא סְאֵלִי", שְׁזָה בְּגִלְגַּל זְכוֹת אָבוֹת. עָנָה לוֹ גְּדוּל הַדּוֹר: גַּם לִי יֵשׁ זְכוֹת אָבוֹת, אֲבָל אִין לִי אֶת הַכַּח שֵׁישׁ לְכַבוֹדוֹ. אֵךְ ה"בְּבֵא סְאֵלִי" לֹא עָנָה. וְשׁוֹב הַפְּצִיר בּוֹ וְשָׂאֵל אֶת שְׂאֵלְתוֹ, וְלְבַסּוּף אָמַר ה"בְּבֵא סְאֵלִי", שְׁזָכוֹתוֹ הֵיטָה בְּגִלְגַּל קְדוּשָׁה וְטַהֲרָה, וּבְפִרְט בְּשִׁמְרִית הַעֵינַיִים וְהַפֶּה, שְׁנִזְהַר שֶׁלֹּא לְהַבִּיט בְּשׁוּם מְרָאָה שֵׁישׁ בּוֹ פְּקוּקָא שֶׁל פְּשׁוּתָה, וְצַנִּיעוּת מוּחְלָטָה. וְכוּן מְקַפִּיד הוּא שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא מִפִּיו, אֲלָא דְבָרִים טוֹבִים וְדְבָרֵי תוֹרָה. וּבְצַרוּף הַדְּבָרִים הַלְלוּ זָכָה לְכַךְ שֶׁכָּל תַּפְּלוּתוֹ הֵיטָה מִתְקַבְּלוֹת.

עַל גְּדוּלְתוֹ שֶׁל ה"בְּבֵא סְאֵלִי" מְסַפֵּר אֲדָם אֶחָד: "יוֹם אֶחָד אֲשֶׁרִי קָמָה בְּבִקְרָע עִם עֵינַיִים אֲדוּמוֹת-דָּם. לֹא הִשְׁאֲרִיתִי רוּפָא, וְלֹא פְּרוּפְסוֹר שֶׁלֹּא הִלְכְּתִי אֵלָיו, וְלֹא עָזַר שׁוּם דְּבַר. בְּזַבְּזֵיתִי יָם שֶׁל כֶּסֶף. יוֹם אֶחָד רֵאִיתִי חֲבוּרַת חֲסִידִים, וְרֵאִיתִי שֶׁהֵם מְדַבְּרִים כָּל הַזְּמַן עַל ה"בְּבֵא סְאֵלִי". שְׂאֵלְתִי אֶת הַחֲסִידִים: 'מִי זֶה ה"בְּבֵא סְאֵלִי"? הֵם הַתְּפִלָּאוֹ: 'מָה?! לֹא שְׁמַעְתָּ עָלָיו?!'. סִפְרִיתִי לָהֶם אֶת הַמְּקָרָה עִם אֲשֶׁרִי, וְהֵם יַעֲצוּ לִי לְרוּץ אֵלָיו. נִסְעֵתִי עִם הַבֵּן הַקָּטָן שְׁלִי, וְעַמְדִיתִי בַּחוּץ. בְּאוֹתוֹ רָגַע ה"בְּבֵא סְאֵלִי" לֹא קָבַל קָהַל, הַדְּלַת שְׁלוֹ הֵיטָה סְגוּרָה.

כְּשֶׁנִּפְתַּח הַדְּלַת יָצָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאָמַר לִי: 'ה"בְּבֵא סְאֵלִי" רוּצָה שֶׁתְּכַנֵּס אֵלָיו'. בְּאֵתִי לְהִכְנִס פְּנִימָה, וְהִשְׁאֲרִיתִי אֶת הַיָּלֵד בַּחוּץ. ה"בְּבֵא סְאֵלִי" אָמַר לְשִׁמְשׁ: 'תְּשָׂאֵל אוֹתוֹ לְמָה הוּא הַשְּׂאִיר אֶת הַיָּלֵד בַּחוּץ, אֲנִי רוּצָה שְׁגַם הַיָּלֵד יִכְנִס פְּנִימָה'. נִבְהַלְתִּי! זֶה הֵיטָה הַפֶּעַם הָרֵאוּשׁוֹנָה שֶׁבְּאֵתִי לָשֵׁם, מֵאִיפָה הוּא מְכִיר אוֹתִי! ה"בְּבֵא סְאֵלִי" שָׂאֵל אוֹתִי: 'הֵאֵם אַתָּה מְקַבֵּל עָלֶיךָ לְשִׁמּוֹר שְׁבֵת?'. עֲנִיתִי לוֹ בְּחִיּוּב. הוּא שָׂאֵל אִם אֲנִי מְקַבֵּל עָלִי מִצְוַת תַּפְּלוּתוֹ. עֲנִיתִי לוֹ: 'כֵּן'. ה"בְּבֵא סְאֵלִי" לָקַח בְּקִבוּק מִיָּם, בְּרַךְ עָלָיו, וְאָמַר לִי: 'תֵּן לְאֲשֶׁרְךָ לְשִׁתוֹת מִזֶּה'. נִתְּנִי צְדָקָה, יָצָאתִי וְחֲזַרְתִּי הַבֵּיתָה. הֵיטָה בְּטוּחַ שְׁבָרָע שְׂאֵנִי אֶתוֹ לְאֲשֶׁרִי אֶת הַמַּיִם הֵיטָה תִּתְרַפָּא. אֲבָל, כְּאֲשֶׁר נִתְּנִי לָה לְשִׁתוֹת מִהַמַּיִם הֵיטָה נִשְׂאָרָה בְּאוֹתוֹ מִצָּב. אוּלַּם, לְמַחְרַת הַתְּרוּחַשׁ הַנֵּס. כְּאֲשֶׁר אֲשֶׁרִי קָמָה בְּבִקְרָא, נִעְלַם לָה שֶׁטֶף הַדָּם בְּעֵינַיִם, וְהֵיטָה הֵיטָה כְּמוֹ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה!..."

יְדוּעַ גַּם הַמְעַשָּׂה שֶׁפֶּעַם פְּרָצָה דְּלִיקָה בְּשַׁבָּת, וְהַתְּקַרְבָּה לְבֵיתוֹ שֶׁל ה"בְּבֵא סְאֵלִי". וּמִיַּד רָצוּ לְהַזְעִיק גּוֹרְמֵי סִיוַע. אוּלַּם ה"בְּבֵא סְאֵלִי" מָנַע בְּעַדָּם, בְּאוֹמְרוֹ שֶׁהַדְּלִיקָה תַּעֲצַר עַל סֶף בֵּיתוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהַדְּלִיקָה מִצְוִיָּה בְּמִקּוּם שֵׁישׁ חִילוּל שְׁבֵת, וְאֲצִלוּ אִין חִילוּל שְׁבֵת. (כְּפִי שֶׁכְּתוּב בְּגִמְרָא (שְׁבֵת קִיט'): "אִין הַדְּלִיקָה מִצְוִיָּה - אֲלָא בְּמִקּוּם שֵׁישׁ (בוֹ) חִילוּל שְׁבֵת"). וְכֵן הֵיטָה, שֶׁהָאֵשׁ נִעְצָרָה עַל סֶף בֵּיתוֹ שֶׁל ה"בְּבֵא סְאֵלִי"..."

שְׁבֵת שְׁלוֹם לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!